

УДК 728.4(045.2)

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ОНОВЛЕННЯ ЖИТЛОВИХ КОМПЛЕКСІВ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ МІСТЕЧОК

ANALYSIS OF THE PROBLEMS OF RENOVATION OF RESIDENTIAL COMPLEXES OF UNIVERSITY CAMPUSES

Соколенко К.В., аспірант ORCID: 0000-0003-3334-7855, **Соколенко В.М.**, доц. к.т.н., ORCID: 0000-0002-5073-2694, **Черних О.А.**, доц. к.т.н., ORCID:0000-0003-0792-5535 (Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, м. Сєвєродонецьк)

Sokolenko K.V., postgraduate student, **Sokolenko V. M.**, Ph.D. in Engineering, Associate Professor, **Chernih O. A.**, Ph.D. in Engineering, Associate Professor (Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Sievierodonetsk)

Архітектурно-планувальна організація житлових осередків студентських гуртожитків в Україні визначається умовами характерними для минулих часів. Змінюються вимоги до рівня комплексної організації всіх компонентів архітектурно-просторового середовища університетського житла.

У роботі виконано аналіз типологій студентського житла при вищих закладах освіти. Проаналізовано традиційні типи житлових споруд університетських комплексів, визначено вимоги до сучасного студентського житла тривалого проживання.

Пропонується кілька типів планувальних рішень житлових блоків, які відповідають розглянутим вимогам.

The architectural and planning organization of residential cells of student dormitories in Ukraine is determined by the conditions characteristic of the past. In a modern university, polyfunctional centers are being formed that attract a wide contingent of applicants for education and scientific work. This dictates the need to create in their structure a special long-term housing environment. In modern conditions, we are talking not only about dormitories - intended for the stay of students, but also about housing for long-term use of the teaching staff of universities. The requirements for the level of complex organization of all components of the architectural and spatial environment of university housing are changing.

The paper analyzes the typologies of student housing at higher educational institutions, the analysis of the architectural organization of dormitories, student campuses. The traditional types of residential buildings of university

complexes are analyzed, how the architectural organization of student dormitories and campuses has changed, and the requirements for modern student housing for long-term residence are determined.

Several types of planning solutions for residential blocks are proposed that meet the requirements under consideration. Living cell with a completely individual space. It includes a full range of functional spaces. The second type is a living cell with a moderately socialized space. Such a living cell consists of several single living rooms, united by a common hall - a living room. For both types, the living area of the room depends on the functions provided and the corresponding set of furniture and equipment. For married young people with children, it is advisable to provide separate residential blocks - mini-apartments. It is rational to design housing blocks for this category of residents separately from other types. The percentage of residential cells of different types must be taken on the basis of each specific situation, regional demographic characteristics.

Ключові слова: гуртожиток, університет, кампус, студентське житло, житловий осередок.

dormitory, university, campus, student housing, living cell

Вступ. Актуальність даної статті викликана: моральним і фізичним зносом існуючого житлового фонду студентського житла при вузах України; ситуацією пов'язаною з великою кількістю внутрішньо переміщених ВНЗ, які проводять свою діяльність у відриві від сформованої матеріально-технічної бази; недослідженість питань архітектурної організації студентського житла в сучасних умовах, що призводить до гострої необхідності в будівництві сучасного житла для студентів, необхідності підвищення його якості та відповідності характеру їх праці.

Сучасний ВНЗ є не тільки установою професійної освіти – це потужний наукомісткий і соціально-культурний центр, формуючий кадровий склад багатьох громадських сфер, соціальних інститутів і установ. У зв'язку з цим, до рівня комплексної організації всіх компонентів його архітектурно-просторового середовища, пред'являються сьогодні, особливо високі вимоги. В Україні функціонує велика кількість навчальних закладів, створених у різні часи. Функціонал та композиція закладу має відбиток часу та вимоги періоду заснування. Зараз країна стикнулася з обставинами, коли велика кількість навчальних закладів функціонує в режимі тимчасово переміщеного. Функціонал ВНЗ тимчасово та вимушено посідає у умовно безпечній локації на базі існуючих закладів. Матеріально-технічна база при цьому, загалом невідповідає сучасним вимогам забезпечення повноцінної діяльності закладу вищої освіти. На сході України вже втрачено багато об'єктів освіти, культури та науки. Відновлення матеріально-технічної бази ВНЗ становитиме актуальне завдання.

Традиційно, вузи формуються в містах або локальних містобудівних центрах, що мають розвинену освітню середу, організовану інфраструктуру, відповідні науково-освітні кадри. В такі центри направляється широкий контингент населення для отримання вищої освіти та виконання наукової роботи, що диктує необхідність створення в їх структурі особливого житлового середовища довготривалого користування. В сучасних умовах, мова йде не тільки про гуртожитки – призначені для перебування студентів, але й про житло довготривалого користування викладацького складу університетів.

Таке середовище при сучасному ВНЗ формується не тільки для житлових функцій, а й для самостійної освітньої праці, відпочинку, дозвілля, оздоровчо-рекреаційної та розвиваючої соціокультурної діяльності. [1]. Це обумовлює необхідність формування житлового середовища вузу, як багатофункціонального комплексу, що представляє собою специфічний цілісний об'єкт з різними функціями, що враховує специфіку праці та потреби проживаючих, а також – соціальні, психологічні та емоційні аспекти життєдіяльності людей. [2]. Житлова студентська середа – відносно самостійний особливий простір, структурно інтегрований в архітектурне середовище ВНЗ.

Аналіз відомих досліджень і публікацій. Аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел показав, що питаннями архітектурно – планувальної організації осередків студентського житла займалися Попов А.В., Сорокіна К.Ф., Курочкін Л.А. та інші. [3,4,5,6]. Слід відзначити, що у СРСР, в умовах директивної економіки, результати наукового аналізу знаходили впровадження у будівельних нормах та правилах (СНиП). [7,8,9,10]. Проектні рішення базувались на нормах, закладених у ці документи. Значно різноманітнішим є зарубіжний досвід організації студентського житла, враховуючи віковий досвід набуття [11,12,13]

Метою роботи є аналіз типології студентського житла при вищих закладах освіти, аналіз архітектурної організації гуртожитків, студентських містечок для розробки сучасних типів житлового осередку тривалого проживання.

Задачі досліджень. Проаналізувати традиційні типи житлових споруд університетських комплексів;

Дослідити характер змін архітектурної організації студентських гуртожитків та містечок;

Визначити вимоги до сучасного студентського житла тривалого проживання.

Методика досліджень базується на методах структурно-логічного аналізу, порівняння, експертному та кваліметричному аналізі.

Основна частина. В Україні житлове середовище вузів традиційно представлено окремими будівлями гуртожитків або їх комплексами - «студентськими містечками». Це монофункціональні об'єкти побудовані в

більшості своїй за часів СРСР, являють собою житлові будівлі з номерами-спальнями, створені за типом традиційного житла для заводських робітників, де критично мінімізована площа кімнат (не менше 6 м²/чол. за СНиП 2.08.01-89* «Жилые здания» при заселенні не більше трьох чоловік у кімнату). Базовим структурним осередком є колективні кімнати на 2-4 людини. (рис. 1)

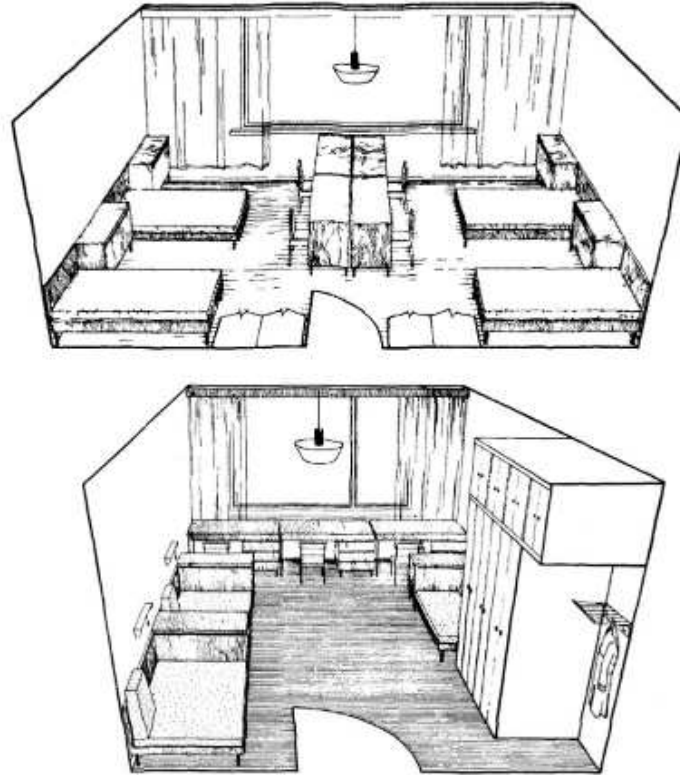

Рис. 1. – Приклад кімнат гуртожитку

Вкрай мінімізовані площі обслуговуючих приміщень загального користування, а самі приміщення віддалені від житлових кімнат і розраховані на велику кількість користувачів, що створює значні незручності і знижує ефективність побутових процесів. Така організація негативно впливає на якість навчально-освітньої праці, відпочинку і дозвілля, а також призводить до суттєвих непродуктивних витрат часу. Існуючі гуртожитки надмірно колективізовані – в них відсутній ізольований емоційно-психологічний простір, фізично і психологічно необхідний для особистого відпочинку та рефлексії. Наразі студенти вимушені проживати у житлі низької якості протягом відносно великого відрізка часу (від 1 до 6 років), цей період часу припадає на вік 17(18)-24(25) років – час активної соціалізації та становлення особистості, формування світогляду, встановлення ціннісних та естетичних орієнтирів. Усе зазначене веде до того, що існуюча організація житла не тільки не відповідає багатьом життєвим потребам студентства, а й значно знижує ефективність навчання.

Історичні типи житла при вишах

Період історичної еволюції студентської житлового середовища – умовно може бути структурований на п'ять основних типів, що мають характерні об'ємно-планувальні рішення. [11,12,13]. Дані типи виникали непослідовно в

різних громадських формаціях і цивілізаціях в залежності від характеру їх розвитку:

- студентське житло при античному світському вузі;
- студентське житло в вузі, що виникло при культовій споруді;
- студентське житло при середньовічному світському вузі;
- студентське житло в новий час - епоху промислової революції та індустріалізації;
- студентське житло в постіндустріальну епоху.

Студентське житло в даний час, в постіндустріальну епоху – переважно будується в розвинених країнах Заходу і деяких країнах східної Азії. Кімнати проектується поодинокими, рідше двомісними (житлова площа в межах 10-16 м² - одномісних і 14-20 м² - двомісних). У більшості проектів передбачається при кімнатний туалет, душ, вмивальник, часто кухня-ніша. В цілому, для постіндустріального періоду характерна велика функціональна комфортність, всебічне підвищення зручності студентського житла для освітньої праці, відпочинку і дозвілля. Можна зробити висновок, що подальший розвиток студентського житла полягає у відмові від колективізації побуту та його розвитку у напрямку підвищення індивідуалізації та комфортності житлового простору, а також зростанню освітньої, дозвільної та індивідуалізованої ролі, приділення уваги інтерактивному і відкритому громадському простору студентського житла.

Аналіз вітчизняного досвіду архітектурної організації об'єкта

Основні діючі нормативні вимоги, що пред'являються до гуртожитків, викладені в ДБН В.2.2-15-2019 «Житлові будинки. Основні положення», деякі положення викладені в недіючому СанПиН 42-121-4719-88 «Санитарные правила устройства, оборудования и содержания общежитий». Вимоги, викладені в ДБН є більш розвиненими в порівнянні з СНиП, в зв'язку з чим, в даний час, існуючі будівлі не відповідають чинним нормативним вимогам.

Згідно СанПиН, в гуртожитках, крім гуртожитків квартирної типу (житлових будинків, квартир), повинні бути передбачені житлові кімнати і приміщення загального користування, в тому числі:

- туалети, умивальні, душові, кімнати гігієни жінок, пральні, прасувальні, кімнати для сушіння білизни, кухні, приміщення для обробки і зберігання прибирального інвентарю. У багатопверхових гуртожитках вищеназвані приміщення слід передбачати на кожному поверсі;
- комори для зберігання господарського інвентарю, білизняні (кімнати для роздільного зберігання чистого і брудної білизни), приміщення для сушіння одягу і взуття, камери для зберігання особистих речей та інші підсобні приміщення;
- кімнати для самостійних занять; відпочинку та дозвілля; ігрові кімнати для дітей проживаючих в гуртожитку сімейних пар;

Вимоги обов'язкового усупільнення багатьох вищезгаданих приміщень представляються застарілими (наприклад, колективні кімнати для самостійних занять, використання їх, навіть кількома людьми одночасно, створює труднощі і перешкоди в роботі). Слід враховувати якісні зміни, що зазнав побут людини в цивілізаційних умовах 21 сторіччя. Індивідуальна побутова техніка, цифровізація та інформаційна доступність надає численні переваги та зручності, під які слід трансформувати функціональне наповнення приміщень.

Гуртожитки ж квартирного типу повинні відповідати санітарно-епідеміологічним вимогам щодо умов проживання в звичайних житлових будинках, які представляються надлишковими за обсягом необхідної житлової площі на одного мешканця та за комфортністю. Також доцільно впроваджувати прогресивні інноваційні рішення, орієнтовані на вимоги прогнозованого майбутнього.

Згідно СанПин житлові кімнати повинні бути непрохідними, шириною не менше 2,2 м, з виходом в коридор безпосередньо або через шлюз-передню.

Згідно з чинним ДБН житлові кімнати слід передбачати не більше ніж на 3 людини. Площа визначається з розрахунку 8-10 м² на одну людину, без урахування площі вбудованих шаф.

ДБН також рекомендує житлові кімнати гуртожитків групувати з підсобними приміщеннями: санвузли, передпокоюми, кухні у житлові осередки. При цьому місткість житлових осередків допускається у межах 6-10 чол.

Кухні або ж кухні-ніші пропонується проектувати на 2-5 чоловік, площею не менше 8 м², а на 6 чоловік і більше виходячи з норми 1,5 м² на людину. Влаштування кухні-ніші (у т.ч. без природного освітлення) допускається за умови обладнання її електричною плитою та примусовою витяжною вентиляцією.

Устаткування санітарно-гігієнічних приміщень гуртожитків слід проектувати із розрахунку не менше 1 умивальник, 1 унітаз, 1 душ (або ванна) на 4-6 чол., В житлових осередках для сімейної молоді на 3 чол.

Слід додатково враховувати вбудовані шафи площею не менше 0,6 м² на людину.

Згідно ДБН, в гуртожитках, відповідно до їх місткості, необхідно передбачати приміщення громадського призначення: для навчальних і спортивних занять, культурно-масового призначення і відпочинку, медичного і побутового обслуговування, адміністративного та господарського призначення відповідно завдання на проектування. Площа приміщень громадського призначення повинна бути не менше 3,0 м²/чол.

Таким чином діючі нормативні вимоги відображені в ДБН, в цілому являються застарілими, зокрема, положення норм, що дозволяють проектувати кімнати під заселення 3 чоловік і нормована житлова площа для гуртожитків. [8,9,10]. Діючі в даний момент нормативні вимоги, засновані на

мінімізованих стандартах, що беруть свій початок з нормативних вимог СНиП, в яких основний акцент був зроблений на економію площі і ресурсів при будівництві об'єкта, що різко обмежують функціональні параметри середовища. [8,10]. Сьогодні такі обмеження не враховують специфіку сучасного науково-освітньої праці, тягнуть функціональний і психологічний дискомфорт, незручності, постійні втрати часу, шкоду здоров'ю проживаючих, що в сукупності завдає шкоду освітній діяльності.

Мінімізація активно зачепила весь комплекс побуту, відпочинку і дозвілля студента. Це спричинило за собою ряд архітектурно-планувальних недоліків, що викликають: побутову тісноту, психологічний дискомфорт, соціальне навантаження, відсутність індивідуального простору, необхідного для ефективного освітнього праці та рекреації. [4].

Діючі нормативні вимоги стимулюють проектування житлових кімнат і осередків по принципам мінімізації витрат, що закономірно і обгрунтовано при задачі мінімізації будівельних витрат, але малоефективно при необхідності використання гуртожитків для інтелектуальної праці і формування фахівця належного рівня. Мінімізація також обтяжує розвиток та перспективи трансформації будівель у випадку зміни їх призначення, власника тощо.

Таким чином, можна зробити висновок, що діючі нормативні вимоги засновані на застарілих принципах, що викликає необхідність їх перегляду, існуюче житло морально застаріле і має у більшості випадків значний фізичний знос.

Зарубіжний досвід архітектурної організації об'єкта

Будинки й комплекси студентської житлового середовища розвинених країн світу, характеризуються розвинутою інфраструктурою побутового і культурного обслуговування, об'єднаної загальним рекреаційно-комунікаційним простором.

Переважає поодинокі заселення в кімнату, рідше - заселення по дві людини. Житлові кімнати різноманітні, в тому числі в межах однієї будівлі. Середній показник площі – 12-20 м²/чол., побутові зручності, як правило, розташовані при кімнаті.

У багатьох проектах суміщено кімнати дозвілля з кухнями-студіями, що дозволяє отримати комфортний простір великої площі для спілкування і прийому їжі.

Відсутність колективних кімнат для занять. Простір для занять передбачено в житлових кімнатах.

Представлені різні категорії студентського житла, виходячи з потреб проживаючих. Існують приватні будинки або частини будинків тимчасового житла для студентів, а також приватні підприємства обслуговування на території кампусів.

Об'ємно-планувальні рішення будівель різні. Переважають будівлі середньої і малої поверховості. Проекти індивідуальні. Застосовуються

будівлі галерейної об'ємно-планувальної структури, блоковані та окремі малоповерхові будинки. [11,12,13].

Особливості архітектурної організації студентських містечок

Згідно з вітчизняним досвідом формування студентського житла частина будівель гуртожитків входить до складу комплексу – студентського містечка (кампусу). Такі комплекси можуть бути розташовані при ВНЗ, або віддалено, можуть бути призначені для студентів одного ВНЗ або, що значно рідше, бути міжвузівськими центрами проживання. Прикладом міжвузівського містечка являється студентське містечко-мікрорайон в Харкові на вулиці Целіноградській. (рис. 2)

Комплексне архітектурно-містобудівне рішення вузівського містечка – кампус, полягає в організації локального, багатофункціонального, самодостатнього архітектурно-містобудівного об'єкта з чіткою функціональною структурою.

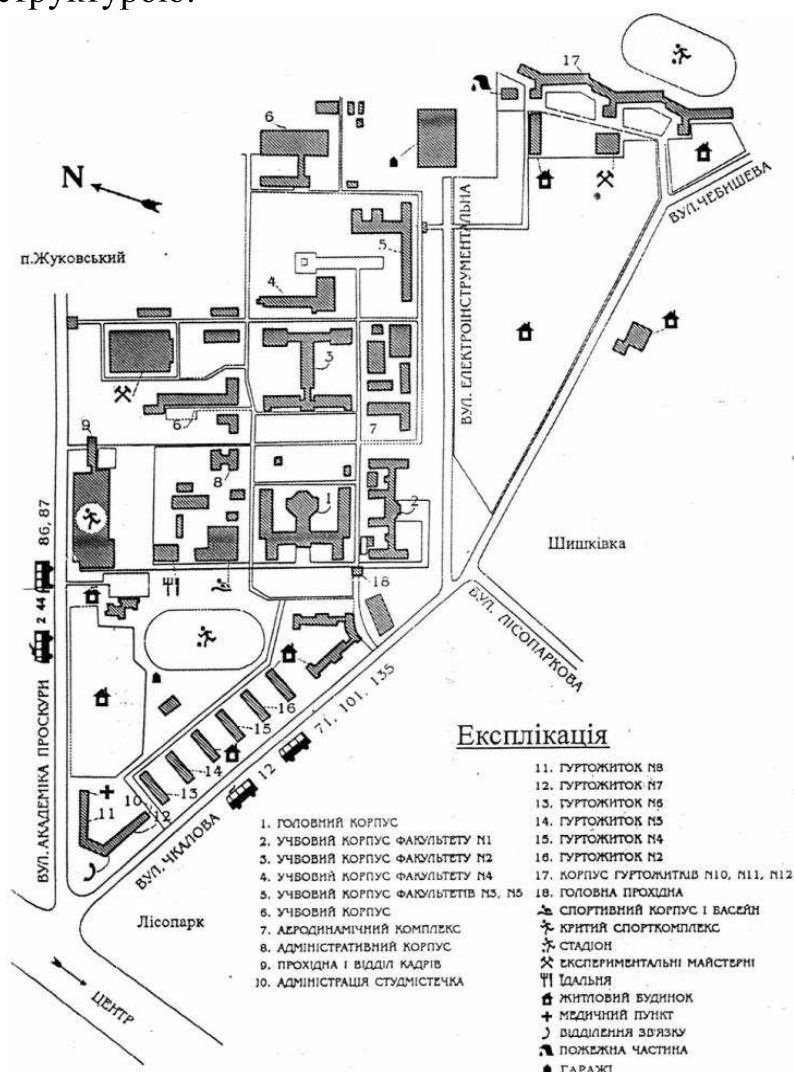

Рис. 2. – Студентське містечко-мікрорайон в Харкові

Архітектурно-планувальна структура комплексу формується на основі врахування всіх необхідних функцій життєдіяльності проживаючих студентів в системі взаємодії житла, освітнього простору, обслуговуючої

інфраструктури, середовища для відпочинку, рекреації, дозвілля і спілкування.

Архітектурна організація вузівського містечка - складається з наступних зон:

- навчальна і науково-виробнича зона, що включає освітні, науково-дослідницькі об'єкти;
- житлова зона, яка містить об'єкти студентського житла;
- торгівельно-дозвільна зона - постачання продуктами харчування і побутовими товарами, перукарні, підприємства медичних послуг, підприємства швидкого харчування, а також об'єкти дозвілля (клуб, бар, кафе і т.п.);
- спортивна зона, що включає різні відповідні будівлі і приміщення, а також відкриті спортмайданчики;
- рекреаційно-комунікаційний простір, що об'єднує всі вищеназвані зони в єдине середовище;
- зона паркування автомобілів, що включає закриті і відкриті стоянки

Також поширено у вітчизняній практиці будівлі студентського житла, розташовані в структурі міста в зоні пішохідної доступності від навчальних корпусів. Прикладом такого рішення являється сукупність розосереджених гуртожитків ДонДТУ в м. Алчевську, розташованих в безпосередній близькості від навчальних корпусів. (рис. 3)

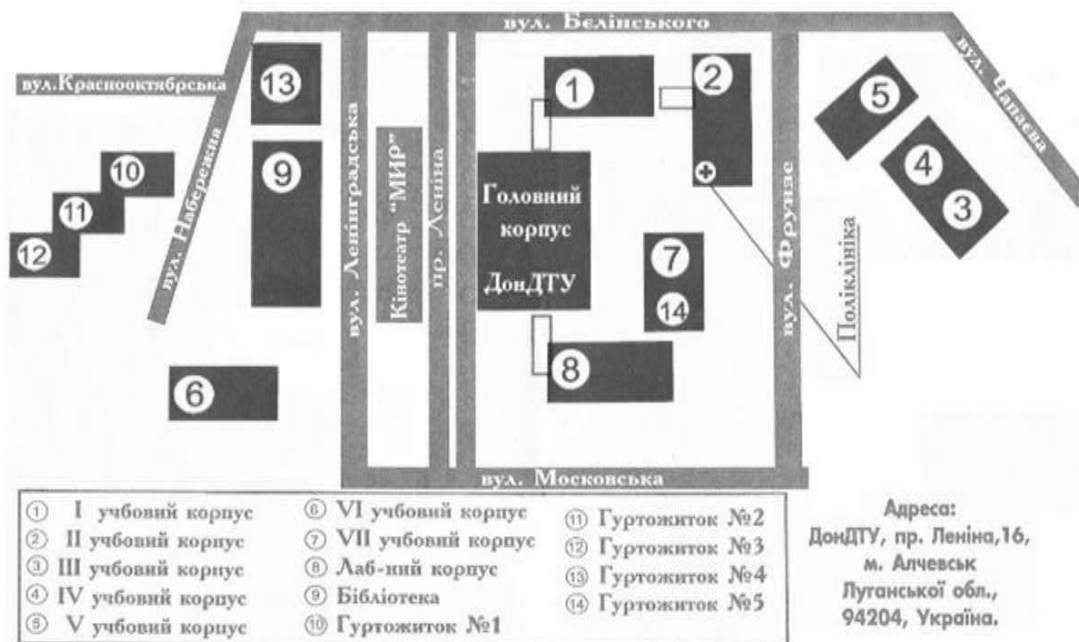

Рис. 3. – Розосереджене розташування гуртожитків

Такий тип взаємо розташування житлових і навчальних корпусів видається дещо більш комфортним, зважаючи на істотне зниження витрат зусиль і часу на дорогу в навчальні корпуси. При цьому студенти для задоволення потреб змушені користуватися міськими підприємствами

обслуговування. Екологічний потенціал такого розташування низький, часто присутні шуми, пилові та газові забруднення, має місце недостатнє озеленення середовища. Зберігаються складності при розвитку і реконструкції будівель, розташованих в сформованій міській забудові.

Територія сформованих студентських містечок, як правило, не обладнана місцями для паркування, рекреаційними зонами і зонами для спілкування. У комплексах недостатні, або відсутні ліхтарі, лавки, навіси і інші малі архітектурні форми і елементи благоустрою.

Існуючі комплекси студентського житла - студентські містечка характеризуються слабо розвиненою інфраструктурою побутового і культурного обслуговування. Підприємства найближчого обслуговування часто не представлені зовсім. Для задоволення своїх щоденних побутових потреб, використовується існуюча міська інфраструктура. У деяких випадках на території студентського містечка діють комерційні підприємства, які, як правило, не передбачені початковим проектом, і розташовуються в переобладнаних для цих цілей приміщеннях.

Територія та громадський простір існуючих студентських містечок мають низьку якість рекреаційного середовища, низький ступінь використання рекреаційно-комунікаційного потенціалу територій студентських містечок, відсутність простору для роботи з інформацією, а також малу кількість простору для спілкування. У більшості студентських містечок є спортивні об'єкти, однак їх кількість і різноманітність недостатня.

Особливості архітектурної організації будівель студентського житла

Найбільш поширеною об'ємно-планувальною структурою будівлі студентського житла в СРСР, виходячи з аналізу типових проектів, отримали коридорні гуртожитки, в яких житлові кімнати мають вихід безпосередньо в коридор і сполучаються через нього з обслуговуючими приміщеннями. Варіантом більш комфортабельного рішення в розвиток коридорного типу студентського житла являється планувальне рішення у вигляді житлового блоку що включає до свого складу вітальню-спальню, санітарний вузол і кухню-нішу, що трансформує житловий блок в самодостатню міні-квартиру. [14,15,16].

Гуртожитки коридорного і секційного типу з закритими поверховими і міжповерховими комунікаціями, обгрунтовані кліматом нашої країни і необхідністю їх цілорічного використання.

Будинки тимчасового житла, як і комплекси, характеризуються слабо розвиненою інфраструктурою побутового і культурного обслуговування.

Переважна більшість приміщень будівель розрахована на колективне використання, наслідком чого являється підвищена санітарно-епідеміологічна небезпека і висока швидкість поширення захворювань в будівлі, що на час пандемії COVID-19, набуває значної актуальності. Обслуговуючі приміщення, як правило, розташовані віддалено від житлових

- зосереджено на перших поверхах, або в межах поверху в торцях будівлі, все це спричиняє великі непродуктивні витрати часу на переходи.

Будинки часто мають низьку архітектурну виразність - монотонність фасадів, викликану зокрема монофункціональністю внутрішнього вмісту і однотипністю приміщень. [14-16].

Будинки й комплекси в цілому не враховують специфіку сучасної науково-освітньої праці. Найчастіше, гуртожитки для студентів і робітників побудовані за однаковими типовими проектами, не дивлячись на принципову різницю в їх праці.

Багатофункціональне архітектурне рішення будівлі студентського житла полягає в забезпеченні архітектурного рішення будівлі, орієнтованого на комфортний побут і освітню працю, об'єднаного інформаційними засобами, забезпеченого культурним і розважальним дозвіллям, спортивними засобами і майданчиками для спілкування. У зв'язку з цим, повинен формуватися відповідний простір всередині об'єкта, якщо відповідні зони і підприємства відсутні або недостатні на рівні комплексу: житловий простір, інтегрований спортивний простір, підприємства харчування, підприємства і простір для дозвілля, зони рекреації та відпочинку, спілкування і спільного проведення часу, підприємства інтегрованого побутового обслуговування.

Особливості архітектурної організації приміщень студентського житла

У переважній кількості житлових кімнат відсутні прилади обслуговування, превалює колективне заселення в середньому по 3 людини в кімнату (рідше по 2 і 4 людини), що при показнику житлової площі 6 м² на людину, призводить до тісноти, що заважає виконанню самостійних навчальних завдань і занять з будь-якої індивідуальної діяльності, створюючи незручності і дискомфорт. Незручність і побутові конфлікти викликають також необхідність узгодження режиму дня і розкладу декількох, психологічно різних людей. Брак місця посилюється стихійним насиченням кімнат, не передбаченими проектом функціями, які, з огляду на небажання здійснювати тривалі переходи до передбачених для цього колективним приміщень, мешканці стихійно переносять в кімнати. Слід зазначити, що комфорт житлового осередку визначається не тільки його місткістю, склад, площа і взаємозв'язок приміщень, але і рівень інженерного обладнання, таким чином, в кімнатах, не розрахованих на це проектом, розміщуються чайники, мікрохвильові печі, комп'ютери, телевізори, мультиварки, холодильники, портативні електроплитки, додаткові столи, полиці. Обов'язково слід передбачити умови прокладання дротових комунікаційних мереж.

Кімнати для занять, найчастіше нагадують аудиторії для практичних занять у вузі або шкільні класи. За призначенням вони практично не використовуються, з огляду на характер освітньої праці, що вимагає концентрації уваги, та постійних перешкод і шуму, що неминуче виникає з боку оточуючих в таких колективних приміщеннях. Крім іншого,

приміщення для занять в існуючих гуртожитках, часто не передбачені для використання електронних засобів роботи з інформацією, а також не обладнані сучасними інформаційними інтерфейсами. Архітектурна організація таких кімнат застаріла і не відповідає сучасному характеру освітньої праці.

У більшості гуртожитків туалети також розташовані віддалено від житлових приміщень і розраховані на велику кількість користувачів (як правило, на жителів всього поверху). Планувально, приміщення туалетів організовані по-різному, часто являють собою кімнати з розташуванням сантехнічних приладів (кабін) в ряд, відокремлених перегородкою від тамбура з умивальником. При розташуванні туалету в житловому блоці це, як правило, окрема кімната з сантехнічним приладом.

Душові приміщення застосовуються: на будівлю; розраховані на всіх, хто проживає в будинку і розташовані на першому або на цокольному поверсі; на кілька поверхів, розраховані на проживаючих на цих поверхах і розташовані на обслуговуючому поверсі або на одному з житлових; поверхові, розраховані на користувачів житлового поверху, що не примикають безпосередньо до житлових кімнатах; на блок кімнат - розраховані на проживаючих в декількох суміжних житлових кімнатах; кімнатні - розташовані при житловій кімнаті або житлову блоці, що складається з декількох кімнат, цей варіант являється найбільш комфортним і кращим.

Кухні - найбільш поширеного типу - розташовані віддалено від житлових кімнат на житловому поверсі. Такі кухні створюють значне збільшення витрат часу мешканців на самообслуговування. Кухні, розраховані на житловий блок (кімнату) виглядають найкращим рішенням.

Таким чином переважна більшість приміщень розрахована на колективне використання, і більшість обслуговуючих приміщень розташована віддалено від житлових. Подібна архітектурна організація простору тягне нижчеперелічені недоліки:

- Необхідність узгодження процесів життєдіяльності спільно проживаючих людей, наслідком чого стане функціональні незручності і дискомфорт.
- Великі непродуктивні витрати часу на переміщення в рамках будівлі, викликані побутової необхідністю.
- Підвищену санітарно-епідеміологічну небезпеку і високу швидкість поширення захворювань в будівлі.
- Погіршення криміногенної обстановки: дрібні побутові крадіжки; конфлікти.
- Низька якість реалізації функцій в колективних приміщеннях, викликане ненавмисними або навмисними перешкодами з боку оточуючих.
- Підвищене психологічне навантаження, викликане постійним перебуванням в соціумі - неможливість залишитися наодинці.

- Житлові кімнати характеризуються недостатністю передбачених проектами їм функцій, які, проте, в процесі експлуатації, додатково реалізуються в кімнатах, створюючи тисняву та незручність.

Функціональна якість і комфорт студентського житла визначаються, в першу чергу, планувальним рішенням житлових і обслуговуючих приміщень, тому вказана низька якість архітектурної організації цих приміщень свідчить про недостатню якість і комфорт студентського житла в цілому.

Висновки: Принцип комфортного архітектурного рішення планувальної одиниці - житлового блоку полягає в забезпеченні реалізації всіх щоденних і більшості періодичних потреб проживаючих безпосередньо в житловому блоці. [2,6]. Це продиктовано необхідністю підвищити ефективність використання часу, а також комфорт проживання в житлі.

Житловий блок повинен мати всі необхідні зручності для комфортної життєдіяльності і складатися з таких функціональних зон: зона сну, відпочинку, зберігання особистих речей, гігієнічна зона (вмивальник, туалет, душ/ванна), зона для навчання, обслуговування побуту, приготування їжі та її прийому, зона відпочинку і нерегламентованого проведення часу.

Таким чином, можна виділити кілька типів планувальних рішень житлових блоків, які відповідають розглянутим вимогам:

Перший тип являє собою житловий осередок з повністю індивідуальним простором. Такий житловий осередок включає повний комплекс функціональних просторів. (рис. 4)

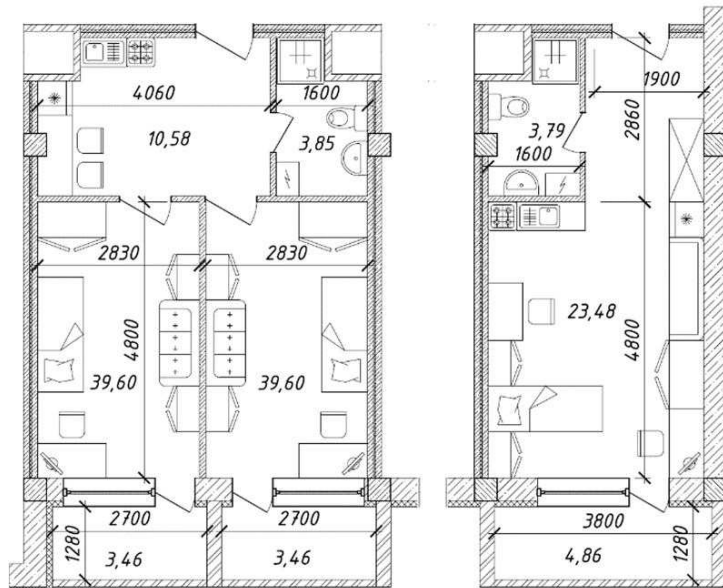

Рис.4. – Приклад планувального вирішення дво- та однісного житлового блоку площею 45.2 та 28.7 м² відповідно

Другий тип являє собою житловий осередок з помірно соціалізованим простором. Такий житловий осередок складається з декількох однісних житлових кімнат, об'єднаних спільним холмом - вітальнею. У житлових кімнатах, відповідно до принципу індивідуального особистого та навчального простору, обов'язково повинні бути передбачені зони для сну, відпочинку, зберігання особистих речей. Інші зони (гігієнічна,

обслуговування побуту, приготування їжі, прийому їжі, зона комунікації) можуть розташовуватися як в кімнатах, так і в загальному просторі житлового осередку. (рис. 5)

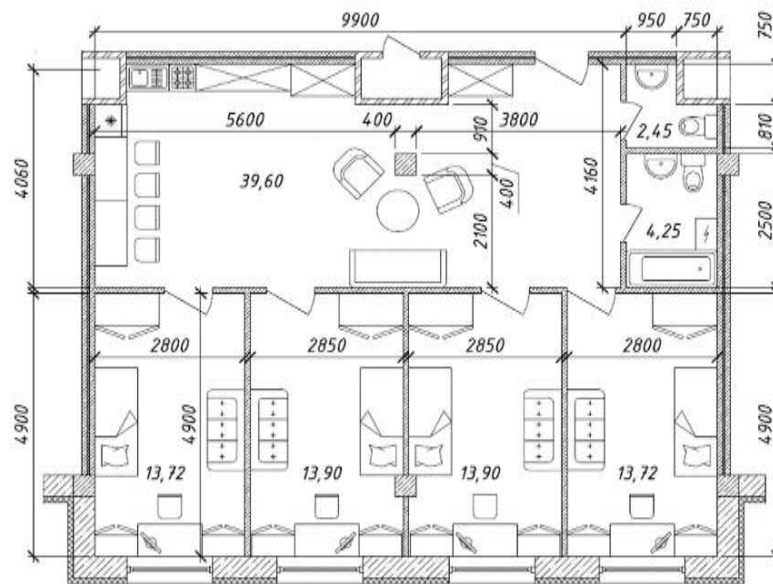

Рис.5. – Приклад планувального вирішення чотиримісного житлового блоку площею 101.4 м²

Для обох типів житлова площа кімнати залежить від передбачених функцій і відповідного набору меблів та обладнання.

Житловим осередкам для сімейної молоді з дітьми, до яких, з огляду на сімейний стан, пред'являються особливі вимоги до житлового простору, доцільно передбачати відокремлені самодостатні житлові блоки – міні-квартири(рис. 6).

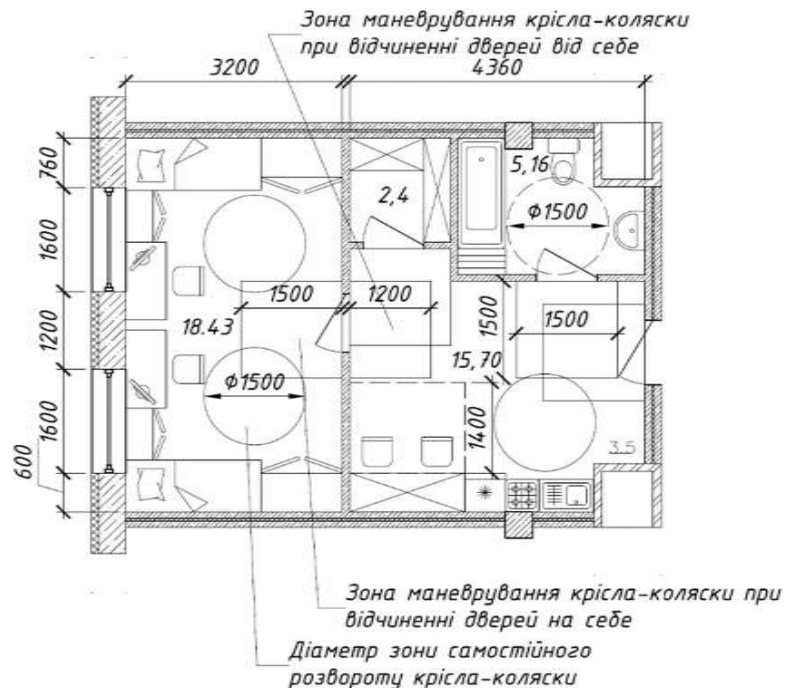

Рис.6. – Приклад планувального вирішення двомісного житлового блоку площею 42.2 м² відповідно придатного для використання маломобільними групами населення

Житлові блоки для даної категорії проживаючих раціонально проектувати відокремлено від інших типів. У будь-якому випадку процентне співвідношення житлових осередків різного типу, необхідно приймати з урахуванням кожної конкретної ситуації, регіональних демографічних особливостей.

Окремого розгляду вимагають житлові осередки призначені для маломобільних груп населення. Планувальне вирішення таких осередків повинно враховувати їх доступність у випадку проживання в них людей з обмеженими можливостями, що застосовують крісла-коляски, зокрема мають бути забезпечені необхідні зони маневрування крісла-коляски у випадку відчинення дверей на/від себе, розворот на місці.

1. Тенденції та проблематика формування студентських гуртожитків / А. Р. Пономаренко, Л. М. Бармашина// Сучасні проблеми арх-ри та містобудування. - 2016. - Вип.45. - С.363-367.

Tendencii ta problematika formuvannja students'kih gurtozhitkiv / A. R. Ponomarenko, L. M. Barmashina// Suchasni problemi arh-ri ta mistobuduvannja. - 2016. - Vip.45. - S.363-367.

2. Пучков, М. В. Жилые пространства университетских комплексов нового поколения [Текст] / М. В. Пучков // Сборник научных трудов SWORLD 2010. №4. т. 32. - Одесса. С 26-29.

Puchkov, M. V. Zhilyeprostranstvauniversitetskihkompleksovnovogopokolenija [Tekst] / M. V. Puchkov // SborniknauchnyhtrudovSWORLD 2010. №4. t. 32. - Odessa. S 26-29.

3. Курочкин Л.А. Основные принципы проектирования жилой ячейки студенческого общежития: диссертация... кандидата архитектуры: 18.00.02. М., 1971. 204 с.

KurochkinL.A. Osnovniyeprintsipiprojektirovaniyazhiloyyacheykistudencheskogoobshchezhitija: disertatsiya... kandidataarkhitekturi: 18.00.02. M., 1971. 204 s.

4. Попов А. В. Принципы формирования архитектуры студенческого жилища высших учебных заведений : диссертация кандидата архитектуры: 05.23.21 Москва, 2014. 274 с.

Popov A. V. Pryntsyry formyrovaniya arkhytektury studencheskoho zhylyshcha vysshyykh uchebnykh zavedeniy : dySSERTatsyia kandydata arkhytektury: 05.23.21 Moskva, 2014. 274 s.

5. Лінда С. М. Архітектурне проектування громадських будівель і споруд: Навч. посібник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 608

LindaS. M. Arhitekturneproektuvannjagromads'kihbudivel' isporud: Navch. posibnik. – L'viv: VidavnictvoNacional'nogouniversitetu «L'viv's'kapolitehnika», 2010. – 608

6. Попов, А. В. Архитектурная оптимизация среды долговременного жилища при вузах [Текст] / А. В. Попов, И. С. Родионовская // Жилищное строительство. 2014. №1-2, - М. : РИФ Стройматериалы, - С. 52-57.

Popov, A. V. Arhitekturnajaoptimizacijasredydolgovremennogozhilishhaprivuzah [Tekst] / A. V. Popov, I. S. Rodionovskaja // Zhilishhnoestroitel'stvo. 2014. №1-2, - M. : RIFStrojmaterialy, - S. 52-57

7.ДБН В.2.2-15:2019 Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення. : Держ. буд. норми від 26.03.2019 р. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/IB_8-19.pdf.

DBN V.2.2-15:2019 Budinki i sporudi. Zhitlovi budinki. Osnovni polozhennja. : Derzh. bud. normi vid 26.03.2019 r. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/IB_8-19.pdf.

8. НП-1.3-69 Помещения жилых корпусов общежитий: Нормали основных планировочных элементов жилых и общественных здан.

NP-1.3-69 Pomeshcheniya zhylykh korpusov obshchezhytyi: Normaly osnovnykh planirovochnykh elementov zhylykh y obshchestvennykh zdan.

9. СанПиН № 42-121-4719-88 Санитарные правила устройства, оборудования и содержания общежитий для рабочих, студентов, учащихся средних специальных учебных заведений и профессионально-технических училищ

SanPiN № 42-121-4719-88 Sanitarnyepravilaustrojstva, oborudovaniijaisoderzhanijaobshhezhitijdljarabochih, studentov, uchashhihsjasrednihspecial'nyhuchebnyhzavedenijiprofessional'no-tehnicheskikhuchilishh

10. Проектирование жилых зданий: Объемно-планировочные решения/Центр. н.-и. и проект. ин-т типового и эксперим. проектирования жилища. - М.: Стройиздат, 1991. - 103 с.: ил. - (Справ. пособие к СНиП)

Proektirovaniezhylyhzdanij: Ob#emno-planirovochnyereshenija/Centr. n.-i. iproekt. intipovogoijsperim. proektirovanijazhilishha. - M.: Strojizdat, 1991. - 103 s.: il. - (Sprav. posobie kSNiP)

11.Hoeger, K. Campus and the City - Urban Design for the Knowledge Society [Text] / Kerstin Hoeger, Kees Christiaanse. - Zurich : Institute for the History and Theory of Architecture gta publishers, 2009. - 328 p.

12. Neuman, D. J. Building type basics for College and University Facilities [Text] / David J. Neuman, - New Jersey : John Wiley & Sons Inc, 2013. - 416 p.

13.Turner, P. Campus. An American Planning Tradition [Text] / P. Turner, - New York : Architectural History Foundation, 1984. -347 p.

14.Общежития для семейной молодежи (рабочих, служащих, студентов). Строй-Справка.ру. URL: <http://stroy-spravka.ru/article/obshchezhitiya-dlya-semeinoi-molodezhi-rabochikh-sluzhashchikh-studentov> (дата звернення: 29.06.2022).

Obshhezhitijadljasemejnojmolodezhi (rabochih, sluzhashchih, studentov). Stroj-Spravka.ru. URL: <http://stroy-spravka.ru/article/obshchezhitiya-dlya-semeinoi-molodezhi-rabochikh-sluzhashchikh-studentov> (data zvernennja: 29.06.2022).

15. Пятиэтажное общежитие на 395 мест: Типовой проект 111-88-6/1 URL: <https://meganorm.ru/Index2/2/4294852/4294852635.htm> (дата звернення: 29.06.2022).

Pjatijetazhnoe obshhezhitie na 395 mest : Tipovoj proekt 111-88-6/1 URL: <https://meganorm.ru/Index2/2/4294852/4294852635.htm> (data zvernennja: 29.06.2022)

16.Общежитие 9-этажное на 600 мест для студентов и учащихся : Типовой проект 161-97-21/1,2 URL: <https://meganorm.ru/Index2/2/4294852/4294852694.htm> (дата звернення: 29.06.2022).

Obshhezhitie 9-jetazhnoe na 600 mest dlja studentov i uchashhihsja : Tipovoj proekt 161-97-21/1,2 URL: <https://meganorm.ru/Index2/2/4294852/4294852694.htm> (data zvernennja: 29.06.2022).